

תפקידים של סמלים

שם השיעור: סמלים בתנועה הציונית

רקע למורה על היחידה

היחידה משתייכת לתחום הדעת שבילי מורשת, ומתמקדת בבירור זהות יהודית ישראלית, סמלים בפרט, דרך עיסוק בטקסטים מגוונים. הטקסטים משמשים בסיס לשיח ערכי פרשני. בני האדם זקוקים לסמלים למטרות שונות. הסמל הוא אמצעי להבעת הזדהות או קשר לקבוצה, לעתים גם על דרך השלילה. לעתים הסמל הוא אמצעי זיכרון כמו נר נשמה. סמל הוא ביטוי מיידי ולא מילולי שאינו מחייב הסבר מורכב של רעיון. ביהדות, הסמלים שמרו על הקשר בין כל היהודים בעולם גם כשלא הייתה להם שפת דיבור משותפת. סמלים מייצגים רעיונות מופשטים, מוחשיים ורוחניים. סמלים מסמלים עבורנו ערכים, מחוברים לסיפור משותף ומעוררים רגשות. יש בכוחם של סמלים להניע או לגייס לפעולה, להזדהות או להתנגדות.

השאלה המניעה

בהנחה שסמלים מחברים את הפרטים בקהילה כיצד אלו מחברים את הפרטים לקהילה לאורך זמן? השאלה פתוחה, טעונה ורלוונטית לחיי התלמידים, ומשמשת חוט מארגן לקריאה, לדיון ולכתיבה לאורך היחידה (שאר מוקדי הלימוד נכתבים לאורה)

מטרות היחידה

לפתח בקרב התלמידים זהות גמיש ומודעת, היכולת להיות נאמנים לזהותם ולמורשתם, להכיר בחשיבות הסמלים הבונים סיפור משותף קהילתי ומייצרים שפה ערכית משותפת.

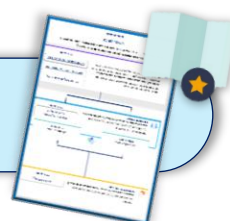
מטרות ייחודיות תלויות גיל

- מתן לגיטימציה לעיסוק בזהות- העמקה בחיבור לזהות ולמורשת הלאומית.
- יצירת מרחב בטוח לבחינת שאלות של שייכות וזהות.
- חיזוק תחושת הבטחון בזהות האישית והקהילתית.
- טיפוח היכולת לנווט בין זהויות (ציפיות סותרות מצד משפחה, חברים, חברה)

מטרות פדגוגיות

- להכיר את תפקידם של סמלים בביטוי רעיונות, ערכים וזהות בתרבות ובמורשת.
- לפתח יכולת לפרש סמלים ולזהות את המשמעויות ההיסטוריות והתרבותיות הטמונות בהם.
- להבין את הקשר בין סמלים לבין אירועים, סיפורים ודמויות מרכזיות במורשת.
- לעודד חשיבה פרשנית ושיח סביב משמעויות שונות של סמלים.
- לחזק תחושת שייכות וחיבור למורשת באמצעות עיסוק במשמעותם של סמלים.
- לאפשר ביטוי אישי ויצירתי באמצעות יצירה או פרשנות של סמלים.

מפת היחידה

סמלים בתנועה הציונית

מטרות השיעור

תוכן	מיומנות	ערכים
דגל המדינה, ההמנון, חותם המדינה, סמל המדינה, מטבעות השקל החדש - סמל בתקשורת ויזואלית - תפקידו של סמל לאומי - עוצמתו של סמל בגיבוש קבוצה	ניתוח משמעות תרבותית, הבנת נקודות מבט שונות, קריאת תמונה, הסקת מסקנות תוך שיח כיתתי בעל פה ובכתב מונחה	חיזוק תחושת שייכות וחיבור למורשת תוך הכרה בריבוי פרשנויות ונקודות מבט.

מבנה השיעור

1 פתיחה (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "[ספריית תוכן ומקורות](#)"תמונות: [דגל ישראל](#) | [סמל המדינה](#) | [סמל צה"ל](#) | [מטבעות](#)

דרכי הוראה

"מה אתה רואה?"

המורה מציג/ה את דגל ישראל ושואל/ת שאלה אחת בלבד: ממה מורכב הדגל?
תשובות ספונטניות מהכיתה ללא הסבר - רק תיאור מה רואים.

מיומנויות	מוקדי לימוד
קריאת תמונה, הבחנה בין תיאור לפרשנות	סמל בתקשורת ויזואלית מה רואים לפני שיודעים את הסיפור
תוצר לשלב זה	
משפטי תיאור על הלוח - ישמשו להשוואה בסיכום	

2 גוף השיעור (25 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- דגל ישראל - כחול ולבן - קליפ | הסיפור מאחורי השיר שיר הדגל של זבוטינסקי
- סמל המדינה - זכריה ד' | איך נוצר סמל מדינת ישראל?
- סמל צה"ל - הסיפור מאחורי סמל צה"ל
- שטרות ומעות - מטבע השקל בנק ישראל

דרכי הוראה

עבודה בזוגות:

כל זוג מקבל סמל אחד (דגל / חותם המדינה / סמל צה"ל / מטבע שקל). משימה בת שלושה שלבים:
א. תאר - מה מופיע בסמל? ב. פרש - מה לדעתך כל מרכיב מייצג? ג. חבר - כיצד הסמל מחבר את אזרחי המדינה?
לאחר 12 דקות - שיתוף בביתה.
המורה מוסיף/ה את הסיפור ההיסטורי: וולפסון, 1897, 1948.

מיומנויות	מוקדי לימוד
ביתוח משמעות תרבותית, הסקת מסקנות, שיח ביתי	תפקידו של סמל לאומי · עוצמתו של סמל בגיבוש קבוצה · הסמל כמשקף ערכים היסטוריים
תוצר לשלב זה	
כרטיס סמל ממולא - הסמל, מרכיביו, משמעותו וכיצד מחבר	

3 סיכום השיעור (10 דקות)

מקורות ומשאבי הלימוד - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

- ציטוטי הרצל - ראה "ספריית תוכן ומקורות"

דרכי הוראה

שאלת סיום לברטיס דעה אישי (2-3 שורות):

"האם לדעתך כלל אזרחי ישראל יכולים להזדהות עם הדגל? אני חושב/ת ש..."

מיומנויות	מוקדי לימוד
הסקת מסקנות · הכללה · חיבור לשאלה המניעה	הבנה שיש שימוש באמצעים ובעשייה כדרך להזכיר ולחבר לאורך זמן
תוצר לשלב זה	
ברטיס דעה: "אני חושב/ת ש..." נימוק בכתב (2-3 שורות)	

ספריית תוכן ומקורות

• [המנורה - המנורה כסמל יהודי](#) | [המנורה - בנימין זאב הרצל](#)

[ביצד נבחר סמל המדינה? מנורה וענפי זית / ליון קיפניס \(עמוד 2\)](#)

• [מגן דוד - משמעות המגן דוד בבריגדה היהודית](#)

• [ירושלים - ירושלים כסמל במורשת היהודית](#)

• [שבטי ישראל - סמלי 12 שבטי ישראל](#)

• [לוחות הברית - לוחות הברית \(תמונה\)](#)

• [סמל ודגל - חוק הסמל והדגל](#)

• [דגל ישראל - כחול ולבן - קליפ](#) | [הסיפור מאחורי השיר](#)

[שיר הדגל של זבוטינסקי](#)

• [סמל המדינה - זכריה ד'](#) | [איך נוצר סמל מדינת ישראל?](#)

• [סמל צה"ל - הסיפור מאחורי סמל צה"ל](#)

• [שטרות ומעות - מטבע השקל בנק ישראל](#)

סרטונים, מאמרי סיכום לבחירת והעדפת המורה:

• [מגן דוד: תולדותיו של סמל - אגדה מול מציאות](#)

• [שאלתא: למה דווקא מגן דוד?](#)

• [שיר הדגלים \(מימי הקורונה\)](#)

• [הדגל בשחרור ירושלים](#)

• [איפכא מסתברא - הסכנה שבסמלים](#)

• [צחוק השטן \(מאמר\) - הסמלים](#)

ציטוט הרצל (מדינת היהודים): "אין לנו דגל. אנו זקוקים לדגל. בשעה שרוצים להנהיג אנשים רבים, מן ההכרח הוא להניף סמל מעל לראשיהם."

אין לנו דגל. אנו זקוקים לדגל.

בשעה שרוצים להנהיג אנשים רבים,

מן ההכרח הוא להניף סמל מעל לראשיהם.

מתוך ספרו של בנימין זאב הרצל "מדינת היהודים" (1896)

ציטוט הרצל: "כאשר תקום פעם מדינת היהודים, יראה הכל זעיר ומובן מאליו... הפך סמרטוט לדגל ואספסוף ירוד לעם המגן על הדגל הזה בקומה זקופה." (מתוך יומן הרצל, 1901)

שביילי מורשת | ז' - ח' | תפקידים של סמלים | סמלים בתנועה הציונית

הרצל יוצא מבית הכנסת בבזל

"כאשר תקום פעם מדינת היהודים,

ייראה הכל זעיר ומובן מאליו...

הפך סמרטוט לדגל ואספסוף ירוד לעם

המגן על הדגל הזה בקומה זקופה."

מתוך יומן הרצל (1901)

חלק האריזון הציוני המרכזי - Example (שיחה - תרומות): באמצעות פיקיוויזי - מאגר מנותן שיתופי לשימוש ושיתובקש בו הוגלה במסגרת פרויקט פיקיוויזי. הפרויקט בו שיתוף פעולה בין איגוד האינטרנט הישראלי ועמותת פיקיוויזי ישראל למקדם לתוך חופשי ברשת האינטרנט באמצעות ציירת מאגר של מנותנים ביאליט טובה, המתארת אירועים הקשורים לסיטואציה של ישראל או אירועים חשובים במדינה. פרויקט פיקיוויזי ברשת בשנת 2023/2024 חתמה על שיתוב מלא עם מרשתת אינטרנט טובה, למחלקת לא לשנות את האסמיון הבקבץ למי האדריאה בעזרת User:talk:Piwik@israel. ידוע ופסוק של כך של מנותנים חתמו ביאליט טובה, המתארת אירועים הקשורים לסיטואציה של ישראל או אירועים חשובים במדינה. רשימת רכיל, 22/08/2023 <https://commons.wikimedia.org/wiki/index.php?title=2023/2024>